

UNIwersYTET ŚLĄSKI
WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI
40-007 KATOWICE, UL. BANKOWA 11b
TEL.: 32/3592060, FAX: 32/3592061
www.wpia.us.edu.pl
e-mail: sekrwpia@us.edu.pl

Dr hab. Mariusz Fras
Katedra Prawa Cywilnego
i Prawa Prywatnego Międzynarodowego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Śląski

RECENZJA

**rozprawy doktorskiej mgr Marty Czech pod tytułem: „Umowa powierzenia
przetwarzania danych osobowych jako instrument ich ochrony”.**

Białystok 2019

**przygotowanej na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku pod kierunkiem
Prof. dr hab. Teresy Mróz**

**W wykonaniu uchwały Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku,
przedkładam niniejszym recenzję rozprawy doktorskiej.**

I. Podstawa prawna recenzji

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (Dz.U. 2016 poz. 882, dalej jako: u.s.n.) recenzent ocenia, czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Doktoranta w zakresie prawa, a także umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Ustawowe kryteria uzasadniające otrzymanie stopnia doktora można podzielić na formalne i merytoryczne.

Zgodnie z art. 12 ust. 1 u.s.n. kryteria formalne to: posiadanie tytułu zawodowego magistra, zdane egzaminy doktorskie, przedstawiona i obroniona rozprawa doktorska. Kryteria te są poza zakresem oceny dokonywanej przez recenzenta w przewodzie doktorskim, którego uwaga winna koncentrować się na ocenie rozprawy doktorskiej.

Natomiast kryterium merytoryczne, uzasadniające nadanie stopnia doktora, dotyczy właśnie rozprawy doktorskiej. Przede wszystkim powinna ona stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego (co znajduje wyraz w postawionej w niej tezie lub tezach szczegółowych), dowodzić ogólnej wiedzy teoretycznej Doktoranta w zakresie prawa, a także umiejętności prowadzenia samodzielnej pracy naukowej. Z perspektywy tych właśnie kryteriów zostanie oceniona rozprawa doktorska przedstawiona przez mgr Martę Czech.

II. Wybór tematu rozprawy doktorskiej i zgodność treści pracy doktorskiej z jej tematem

Wybrany przez Doktorantkę temat pracy doktorskiej odnosi się do zagadnienia umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych. Bez wątplenia tematyka ta, mając na uwadze zmiany stanu prawnego dokonane poprzez przyjęcie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (RODO) jest niezwykle aktualna, budzi kontrowersje i ma bardzo duże znaczenie praktyczne oraz doniosłość naukową. Dlatego wybór tematu dysertacji należy uznać za słuszny. Na podkreślenie zasługuje fakt, że Autorka jako jedna z pierwszych zmierzyć się musiała z problemami interpretacji przepisów RODO, wykorzystując do tego dotychczasowy dorobek nauki oraz poglądy judykatury, poczynione na gruncie poprzedniego stanu prawnego. Decydując się na analizę nowych przepisów Doktorantka podjęła się trudnego, ale i niezwykle ważnego zadania, ze względu na potrzebę aktualizacji stanu wiedzy o ochronie danych osobowych.

III. Układ rozprawy doktorskiej

Rozprawa została podzielona na pięć rozdziałów, poprzedzonych wstępem oraz wyodrębnionym zakończeniem, które łącznie przedstawiają kompleksową problematykę prawną umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych.

- W rozdziale pierwszym omówione zostały kwestie ogólne, terminologiczne. Autorka, na potrzeby przedłożonej dysertacji zaproponowała własną definicję pojęcia informacji, uwzględniając jego interdyscyplinarność i wieloaspektowość, nie tylko na gruncie prawa, lecz także problematyki rozwoju nowoczesnych technologii. W rozdziale pierwszym Doktorantka dokonuje nadto analizy regulacji z zakresu ochrony danych osobowych w ujęciu prawa międzynarodowego, europejskiego oraz krajowego.
- Rozdział drugi stanowi analizę procesu powierzenia przetwarzania danych osobowych. Autorka dokonuje obszernego omówienia stosunku prawnego polegającego na powierzeniu określonych informacji do przetwarzania oraz cech charakteryzujących podmioty tego stosunku. Doktorantka porusza także problematykę systemu zasad ochrony danych osobowych oraz ich realizacji w procesie przetwarzania, odwołując się do filozoficznego systemu ogólnych zasad prawa R. Alexy'ego.
- W rozdziale trzecim omówiony został normatywny charakter umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych. Autorka podjęła próbę umiejscowienia tejże umowy w ramach klasycznej systematyki umów prawa cywilnego, umiejętnie uzasadniając prezentowane przez siebie wnioski. Doktorantka przedstawiła nadto katalog praw i obowiązków podmiotów umowy: administratora oraz przetwarzającego.
- Rozważania zawarte w rozdziale czwartym stanowią kompilację problematyki praktycznego zastosowania umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych oraz funkcji, jakie umowa ta spełnia w obrocie gospodarczym. Autorka dokonuje szczegółowej analizy procedury zawierania umów powierzenia przetwarzania danych w ramach usług: outsourcingu, hostingu oraz przetwarzania danych w chmurze (Cloud Computing).

- W rozdziale piątym podjęto próbę scharakteryzowania odpowiedzialności publiczno i prywatnoprawnej stron umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych, z wyróżnieniem odpowiedzialności administracyjnej, karnej oraz cywilnej. Doktorantka dokonała analizy odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu wyrządzenia szkody przy przetwarzaniu danych osobowych według reżimów *ex contractu* i *ex delicto*. Autorka poruszyła także problematykę regresu pomiędzy poszczególnymi podmiotami stosunku powierzenia przetwarzania danych.

IV. Tezy rozprawy doktorskiej

Dla oceny rozprawy doktorskiej kluczowe znaczenie mają jej tezy, bowiem wysiłek wkładany w przygotowanie rozprawy doktorskiej winien zmierzać w kierunku udowodnienia postawionych tez lub weryfikacji trafności hipotez badawczych. Przede wszystkim nowatorskie i przekonujące tezy świadczą o spełnieniu podstawowego kryterium dla oceny pracy doktorskiej – dowodzą zidentyfikowania problemu naukowego (nowego lub istniejącego) oraz przedstawiają nowatorskie jego rozwiązanie. Doktorantka przedstawiła cele pracy i zamierzenia badawcze w następujący sposób:

1. Rozważania poczynione w treści dysertacji zmierzają do wykazania, iż umowa powierzenia przetwarzania danych osobowych jest ważnym i adekwatnym do współczesnych potrzeb instrumentem ochrony danych osobowych, który ma gwarantować ochronę interesów zarówno podmiotów, które uczestniczą w procesie przetwarzania danych, jak i osób, których te dane dotyczą.
2. Autorka dokonuje klasyfikacji danych osobowych jako kategorii informacji, będącej szczególnym rodzajem dóbr chronionych prawnie.
3. Doktorantka stawia tezę, iż umowa powierzenia przetwarzania danych osobowych jest istotnym instrumentem i gwarantem ochrony danych osobowych oraz pełni funkcję doprecyzowującą względem przyjętych norm prawa.

Analiza recenzowanej pracy wskazuje że trafnie zostały postawione główne tezy i hipotezy badawcze. Praca ma charakter bardziej analityczny niż opisowy. Cenne jest to,

że Autorka stawia szczegółowe problemy badawcze na tle identyfikowanych przez siebie w praktyce problemów prawnych.

V. Kwestie redakcyjne i techniczne

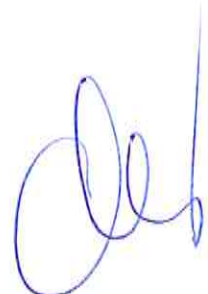
Recenzowana rozprawa doktorska napisana została jasnym i precyzyjnym językiem. Jej zaletą pozostaje jednak nie tylko język, ale także kultura słowa i elegancja polemiki naukowej. W dysertacji jasność i prostota słowa nie kłóci się z bogactwem treści i precyzją przekazu, pomimo operowania przez Autorkę pojęciami specjalistycznymi z zakresu nowych technologii. Mimo wysokiego stopnia skomplikowania analizowanej materii prawnej, pracę czyta się bez wysiłku i z przyjemnością. Jedynym mankamentem w redakcji przedłożonej dysertacji jest brak jednoznacznego kryterium wg którego sporządzona została bibliografia rozprawy, sporządzenie wykazu orzeczeń np. wg kryterium chronologii ich wydania znacznie ułatwiłoby czytelnikom korzystanie ze źródeł, wykorzystanych w dysertacji przez Autorkę.

Należy także podkreślić, że Doktorantka dokonała bardzo starannej korekty tekstu.

Oдноśnie kwestii redakcyjnych proponowałbym nadto podjęcie próby zmiany ostatecznego tytułu dysertacji, zwłaszcza przed jej publikacją w formie monografii. Aktualny tytuł: „Umowa powierzenia przetwarzania danych osobowych jako instrument ich ochrony” sugeruje bowiem, że analizowana przez Autorkę umowa stanowi instrument ochrony jedynie jej przedmiotu – tj. wyłącznie danych osobowych, co zaś pozostaje w sprzeczności z rozważaniami Doktorantki poczynionymi w treści wywodu.

VI. Metodologia i cele pracy

Doktorantka odwołała się do wykładni przepisów prawa, szerokiej praktyki ich stosowania oraz orzecznictwa zarówno krajowego, jak i europejskiego.

Autorka w prowadzonych badaniach stosowała głównie metodę dogmatycznej wykładni tekstów normatywnych, uwzględniając jednak praktyczny aspekt ich stosowania.

Niewątpliwym atutem pracy jest podjęta przez Autorkę pionierska próba odniesienia dorobku doktryny oraz judykatury dotyczącego stanu prawnego obowiązującego przed dniem 25 maja 2018 r. do aktualnego stanu prawnego, po rozpoczęciu bezpośredniego stosowania RODO.

Wartość pracy wzmacnia także praktyczne ujęcie problemu.

Doktorantka rzetelnie przeanalizowała zarówno aktualny, jak i przeszły stan prawny w zakresie prawa cywilnego, administracyjnego, karnego oraz konstytucyjnego, przedstawiła stanowisko doktryny i sformułowała poglądy własne. Docenić należy wysiłek włożony w analizę orzeczeń oraz obszernej, dobrze wyselekcjonowanej literatury, nie tylko z zakresu prawa, lecz także z obszaru pozaprawnego, związanego z rozwojem nowych technologii. Warsztat naukowy jest nienaganny, a wywód prowadzony na dobrym poziomie teoretycznym.

Doktorantka w sposób twórczy dokonuje analizy regulacji prawnych oraz poglądów doktryny i przedstawia na tym tle własne wnioski o dużym walorze intelektualnym. Umiejętnie zestawia poglądy, nie waha się wypowiadać własnych opinii, sądów czy zajmowania stanowiska.

Zgodnie z założeniami przedstawionymi we wstępie dysertacji, podstawowym problemem badawczym miała być analiza umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych jako jednego z narzędzi ochrony tych danych w kontekście rozwoju nowoczesnych technologii, intensyfikacji prawnej ochrony danych osobowych oraz wzrostu świadomości co do ich wagi i doniosłości w praktyce.

Zadania te Doktorantka wypełniła bez zarzutu.

VII. Uwagi szczegółowe

Słusznie Autorka zauważa, że aktualnie informacja stanowi przedmiot ochrony zarówno prawa publicznego, jak i prywatnego i w związku z postępującym rozwojem nowych technologii winna być ona chroniona w szczególny sposób. Rozważania Autorki

w tym zakresie uzupełniłbym jednak o pogłębioną analizę ochrony informacji – danych osobowych, w kontekście ochrony dóbr osobistych, w tym zwłaszcza prawa do prywatności, szczególnie w umowach powierzenia przetwarzania danych w kontekście podmiotów podprzetwarzających.

Za interesujące i wartościowe uznaję poglądy własne Doktorantki co do potrzeby skonstruowania legalnej definicji pojęcia informacji, zwłaszcza w kontekście jej ochrony (s. 10) oraz utworzenia globalnego systemu zarządzania obszarem chmury w ramach cloud computing i utworzenia jednolitego nadzoru nad obszarem przetwarzania danych w chmurze (s. 285).

Jednocześnie, w mojej ocenie, ciekawym rozwinięciem poglądów Autorki dotyczących przetwarzania danych w ramach cloud computing, przedstawionych w dysertacji, byłoby wyrażenie własnej opinii w zakresie zestawienia procesu przetwarzania danych w chmurze z niezwykle aktualną koncepcją prawa do bycia zapomnianym.

Dużą zaletą rozprawy jest jasne wyrażanie własnych poglądów Autorki, dla przykładu, Doktorantka trafnie wskazuje mankamenty RODO ujawniane na tle stosowania regulacji w praktyce m. in. brak jednoznacznych dyspozycji umożliwiających zapewnienie gwarancji wdrożenia odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych, zapewniających ochronę praw osób których dane są przetwarzane (s. 92). Autorka słusznie stwierdza także, iż dopuszczalne jest zawarcie umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych pomiędzy przetwarzającym a tylko niektórymi spośród współadministratorów, przy uwzględnieniu przyznanego mu zakresu uprawnień (s. 200).

Twórcze są rozważania Autorki dotyczące konieczności ograniczenia zakresu wyznaczonego zasadą swobody umów na rzecz zapewnienia ochrony danych osobowych (s. 186). Jednak w mojej ocenie, Doktorantka mogłaby rozszerzyć dysertację w tym zakresie o własną propozycję wyznaczenia klarownych granic zakresu tego ograniczenia, zwłaszcza w kontekście umów adhezyjnych.

Doktorantka w sposób syntetyczny, odpowiadający głównemu tematowi pracy opisuje konstrukcję odpowiedzialności na zasadzie ryzyka podmiotu przetwarzającego za działalność podmiotu podprzetwarzającego, interesującym, w mojej ocenie,

ubogaceniem tych rozważań byłoby uwzględnienie w wywodzie Autorki koncepcji winy w wyborze oraz winy w nadzorze podmiotu przetwarzającego względem podmiotu podprzetwarzającego.

Autorka porusza także ciekawą problematykę ochrony danych osobowych w fazie projektowania oraz domyślnej ochrony danych osobowych w kontekście obowiązku zintensyfikowania dbałości o dane osobowe, zagwarantowanego z góry bez ingerencji podmiotu danych, wskazując jednak, że dalsze kształtowanie tej problematyki, w tym także ewentualnych sankcji, uzależnione jest od stosowania tych mechanizmów w przyszłości (s. 149). Twórczym w tym zakresie byłoby sformułowanie własnych propozycji przez Doktorantkę.

Interesujące pozostają rozważania Autorki dotyczące kwalifikacji adresu e-mail oraz IP komputera jako danych osobowych oraz ich ochrony (s. 71-74). Nadmieniam przy tym, iż powyższa problematyka winna zostać poszerzona o kontrowersyjne zagadnienie kwalifikacji adresu IP komputera jako dane osobowe w zestawieniu z innymi informacjami np. o dacie logowania bądź pseudonimie osoby korzystającej z urządzenia, o którym wypowiedział się m. in. Wojewódzki Sąd Administracyjny w orzeczeniu z 3 lutego 2010 r. (sygn. akt II SA/Wa). Wartościowym byłoby ustosunkowanie się Doktorantki do tej linii orzeczniczej.

Aktualne i ważne dla praktyki pozostają spostrzeżenia Doktorantki dotyczące odpowiedzialności dostawcy usług za szkody wyrządzone przez błąd systemu informatycznego w ramach cloud computingu, m. in. delokalizację czy wyciek danych (s. 277).

Mankamentem pracy jest brak kwalifikacji prawnej umowy hostingu, Autorka dokonała analizy pojęcia hosting z uwzględnieniem poglądów doktryny i orzecznictwa oraz charakterystyki: stron, treści oraz przedmiotu tej umowy. Doktorantka przedstawiła nadto podstawowe problemy praktyczne związane ze świadczeniem usług hostingowych, nie prezentując jednak własnego poglądu co do kwalifikacji tej umowy na gruncie prawa cywilnego.

Doktorantka nie uwzględniła także w swojej dysertacji problematyki zobowiązania w drodze nakazu sądowego dostawcy usług hostingowych prowadzącego platformę sieci społecznościowej, do poszukiwania i identyfikowania, pośród wszystkich

informacji rozpowszechnianych przez użytkowników tej platformy, informacji identycznych z informacją uznaną za bezprawną przez sąd, który wydał ten nakaz. Stanowisko w tej kwestii zajął m. in. rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości UE - Maciej Szpunar w opinii z 4 czerwca 2019 r., wskazując, iż powyższe rozwiązanie pozwala zapewnić właściwą równowagę pomiędzy wchodzącymi w grę prawami podstawowymi: ochroną życia prywatnego i dóbr osobistych oraz ochroną wolności prowadzenia działalności gospodarczej, wolności wypowiedzi i informacji. Należy tą kwestię poruszyć podczas publicznej obrony.

VIII. Wnioski końcowe

a) Rozprawa doktorska mgr Marty Czech pt.: „Umowa powierzenia przetwarzania danych osobowych jako instrument ich ochrony” stanowi w mojej ocenie oryginalne rozwiązanie podjętego przez Doktorantkę problemu naukowego.

b) Tworząc wyżej wymienioną rozprawę doktorską Autorka wykazała wiedzę teoretyczną z zakresu prawa, w szczególności zaś prawa cywilnego oraz europejskiego, z uwzględnieniem regulacji z zakresu prawa karnego, administracyjnego i konstytucyjnego.

c) Rozprawa doktorska potwierdza umiejętność Doktorantki samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Wykonując obowiązki recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Marty Czech pt.: „Umowa powierzenia przetwarzania danych osobowych jako instrument ich ochrony” stwierdzam niniejszym, że odpowiada ona wymogom ustawowym określonym w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zm.) i może stanowić podstawę do dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

